

TEMAT II – MUZEJ MACURA

Nikola Piperski

MUZEJ MACURA, BANOVC I DUNAV U PRVOM LICU JEDNINE

U ovom trenutku u vremenu osvrćem se na Macurin muzej i Banovce lično, jer trenutno ne umem drugačije. Dozvoliću sebi da još jednom, možda poslednji put, o muzeju, tačnije o impresijama koje mi je muzej pružio pišem u prvom licu jednine, neprofesionalno, još uvek ne kao istoričar umetnosti, već kao „običan“ posetilac. Mislim da je strašno važno zadržati u sebi ličnu impresiju, i ne dozvoliti joj da nestane pred istoričarem umetnosti u sebi.

Nakon višegodišnjeg lamentiranja nad muzejima u Beogradu, konačno jedan nov, mlad muzej koji radi. U Srbiji! Samo 23 kilometra od Beograda, u Sremu, na desnoj obali Dunava, nizvodno od Novih Banovaca. Muzej Macura podigao je Vladimir Macura, rođen blizu Knina, koji živi u Beču.

Muzej se sa neasfaltiranog puta doživljava kao masivni zatvoreni kubus koji liči na uvećan i skraćen ljubrikovski monolit. Tek kad se priđe bočno, otkriva se meandar koji se pruža prema Dunavu da bi se jednim nižim delom otvorio prema reci. Zgrada je rađena po ideji arhitekte Ivana Kucine, i to je sve što ja o muzeju „objektivno“ znam da kažem.

Prašnjavi put, dugo sremačko dvorište koje će jednog dana biti park, vodi do muzeja. U muzeju eksponati muzejski i nemuzejski: nameštaj, skulpture, slike. Macurina spavaća soba sa trista čuda i iz nje pogled na Dunav! Svuda pogled na Dunav! U pozadini idu reči Lidije Merenik o nekim umetnicima iz sedamdesetih koji su verovali da materijalno nije važno! Poznati ambijent i reči koje sam već negde čuo vratile su me u nekio drugo vreme i prostor. Nekih par stotina metara uzvodno i nekih dvadeset i više godina unazad.

Godina je, sećam se, 1988. Banovci. Sedim na terasi sa pogledom na Dunav, kao kod Macure. Sećam se da je isto bio maj, jer sam iz Politikinog zabavnika štrickao slike Tita i njegove uniforme! Specijalno izdanje za njegov rođendan! Umesto „Cicinog kutka“ tom prilikom je u zabavniku izašao Tito. Nisam bio preterano srećan zbog toga. Pored mene nona čisti ribu i gundā na Dunav i rečnu ribu, jer sve to nije ni blizu kako je kod nje u Šibeniku. Jedno leto će tamo da me vodi, samo da skupi pare, jer eto, uvijek je virovala da materijalno nije bitno – bila je glupa – udala se iz ljubavi, pa sad nema pas za šta da je ujede. Nisam bio preterano nesrećan što nonu nema pas za šta da ujede, jer je tog leta konačno trebalo da idem kod mame u Berlin, a posle opet neću imati vremena jer krećem u školu i konačno postajem Pionir. Toliko sam vežbao da vežem tu maramu, a i zakletvu sam već znao napamet. Trebalo je jedino smisliti kako da se potroši vreme do leta. Dunav je uvek bio najbolje rešenje. Skupljao sam „kamenčine“ sa Dunava i dovlačio ih u dvorište, čime sam nonu izrazito nervirao! Eh, kada bi mogla da vidi da sada kod Macure ima gomila takvog kamenja i to još postavljenog kao umetnička instalacija! No, nona je davno napustila materijalni svet. A i onako nikada nije mnogo marila za umetnost. „Umjetnici, to su ti svesami lezilebovići koji niš' ne rade, kao i tvoj otac!“, govorila je. Otac nije bio umetnik, bio je inženjer, ali je napravio tu „nefunkcionalnu kućerinu“ na Dunavu i sve nas oterao u tu „selendru“ da bi mogao da živi svojim „mangupskim“ životom, kako mi je nona objasnila. Priznajem, ni ja tada nisam bio oduševljen Banovcima, ali iz sasvim drugih razloga.

Banovce tada nisam voleo jer sam u njih otišao kada je mama otputovala u Berlin. Otac je u Banovcima (već čitav život) završavao kućerinu sa pogledom na Dunav „po svojoj meri“ i više nije imao nameru da se vraća u Beograd. Tih nekoliko meseci u Banovcima su me čuvali on i nona. U toj nedovršenoj kućerini sa pogledom na Dunav. Unutra je bio nameštaj kao kod Macure, iz sedamdesetih. Tada tek izašao iz mode. Sećam se kako mi je tada bio ružan! U tom trenutku verovatno ne bih mogao da poverujem da će mi za nekih dvadeset i nekoliko godina taj nameštaj, na neki čudan način, biti drag. Moja soba je bila na spratu, kao i Macurina i gledala je takođe na Dunav. I u njoj je bilo Trista čuda kao kod Macure. Nona me je grdila da izgleda kao smetlište! Sada bih znao da se odbranim da ne izgleda kao smetlište već kao *Merzbau*! Ali opet, none više nema u materijalnom svetu. Ma i da je ima, verovatno bi me oterala k vragu i rekla da sam isti otac, čime bi me smrtno uvredila. Uvek je imala jači argument!

Napokon je došlo leto! Berlin! Koliko sam se samo radovao! U mojoj glavi Berlin je bio najlepše mesto na svetu (a ne glupi Banovci). Razočarenje je palo na prvom koraku. Ne sećam se mnogo toga, ali sve je bilo sivo. Čak ni to što sam konačno video majku nije ublažilo sivilo. Sećam se zida! Nekog odvratnog, strašnog zida i sivih ljudi oko njega koji nešto čekaju. Nude neke pare. Majka mi je objasnila da ti ljudi čekaju nekoga kao što smo mi, koga mogu da zamole da im nešto donese iz zapadnog Berlina, jer oni tamo ne smeju da putuju. Mi iz Jugoslavije smo tada smeli da idemo svugde. Ne znam zašto, ali osećao sam se dobro zbog toga što smo mi u tom trenutku bili iz te Jugosavije i što smo mogli da idemo kuda hoćemo i što nismo toliko bili željni zapadne robe! Kao ti sivi ljudi.

Ne sećam se najbolje šta je bilo sa druge strane zida. Znam samo da su igračke bile lepše i prodavnice veće. Inače mi se nije mnogo dopalo. Odjednom mi je bilo žao što nonu nema pas za šta da ujede, pa ne možemo u Šibenik na more. Mada, ni Dunav nije toliko loš. I Dunav i Banovci su mi te i još nekoliko godina nakon toga izgledali kao obećana zemlja u odnosu na taj strašni Berlin. Nigde nije bilo zida i sivih ljudi koji čeznu za materijalnim dobrima sa zapada. Bili su tu nona i otac koji su, svako na svoj način tvrdili kako novac ne znači ništa u životu, kako je proklet i kako pokvari ljude! Iz nekog razloga sam im verovao! Možda zato što sam više voleo kamenčine sa Dunava od igračaka iz zapadnog Berlina? Iste kamenčine kakve sam video kod Macure.

Ponovo je maj 2015. Dunav, Banovci, muzej Macura i Lidija Merenik govori o generaciji koja je verovala u nešto iznad materijalnih vrednosti. Materijalni ostaci njihove umetnosti vise na zidovima. Nastali su u vremenu u kome su svi bili dovoljno materijalno obezbeđeni da su mogli da razumeju koliko materijalno nije važno. Sada sve manje ljudi ima taj luksuz.

Prošle su osamdesete, pao je Berlinski zid. Berlin je prestao da bude siv, istočna Evropa se konačno nagledala šarene zapadne robe, a za nas su nastupile godine bede i preispitivanja. Ni otac ni nona nisu hteli ili nisu umeli da se prilagode. Tih devedesetih nona je preminula u nadi da će za sledeće leto konačno skupiti pare da ode u Šibenik, a otac je na jednoj terevenki na kocki izgubio kuću u Banovcima sa pogledom na Dunav. Tvrdio je da ga to ne pogađa, jer je to samo materijalno! Ipak, nekoliko meseci kasnije zaradio je svoj prvi stent. Vratio se u Beograd, prinuđen da u sedmoj deceniji popravi odnose sa majkom jer nije imao više kuda da ide. Sada i dalje živi sa majkom. U međuvremenu je zaradio još dva stenta. Svakodnevno meri pritisak. I dalje veruje da novac nije važan. U Banovce ide samo na sahrane.

Ja sam ukrao trenutak u Banovcima da otrčim od Macure do kuće sa pogledom na Dunav. Na njoj je bio natpis „kuća na prodaju“. Sa 34 godine čekam da diplomiram istoriju umetnosti, nesposoban da naučim nešto što bi se više isplatilo. Od dunavskih kamenčina ostala su mi samo dva falusnog oblika, od kojih je jedan pukao na pola.

Margita Nikolić

MACURIN MUZEJ

Godine 2015, 23. aprila profesorka na Odeljenju za istoriju umetnosti, Lidija Merenik održala je stručno vođenje, uz studentsku praksu, u Macurinom muzeju u Novim Banovcima. Na oko 40 minuta vožnje od Filozofskog fakulteta, kod kog je ugovoren polazak, nalaze se dva, zasebna prostora Macurinog muzeja. Oba prostora muzeja se nalaze na obali Dunava i ispunjena su najvećom privatnom kolekcijom

neoavangardnih dela umetnika iz regiona. Muzej je 2008. godine osnovao Vladimir Macura, ljubitelj avangardne umetnosti – prevashodno sa područja Jugoslavije. Nakon izlaska iz autobusa na neasfaltiran put, prvo što se da primetiti je prostrana bašta, nalik svakoj drugoj u komšiluku i ogromni, crni, minimalistički prostor koji podseća na spomenik ili umetničko delo *per se*. Bašta je u sklopu prostora u kom se izlaze pa se i tu nalaze zanimljiva dela, saživela sa spoljašnjim prostorom.

Prof. Lidija Merenik sa studentima Odeljenja za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta prilikom posete Muzeju Macura 2015. godine. Fotografija: Katarina Kostandinović

Ispred samog ulaza u prostor nalazi se „Maljevičeva kapela“ sa simboličnim ikonama unutar samog prostora, a ravni krov je u vidu, jednog od čuvenih Maljevičevih osnovnih oblika, krsta. Krov je mobilan, iznutra obojen i može se podići tako da kapela bude otvorena. Gde god se okrenete – umetnost. Od stolica, preko dugogodišnje zbirke kristala i stakla i najrazličitijih čaša i raznoraznog nameštaja u dvorištu. Gera Urkom je bio među pominjanim umetnicima, pa je koleginica održala kraće predavanje o umetniku i zatim je započela rasprava na drugom spratu muzeja u interesantnom, ekscentričnom nameštaju koji je u skladu sa celokupnim konceptom prostora i postavke. Minimalističke slike prominentnih umetnika okačene su na belim zidovima, kao i u svakom muzeju, ali je atmosfera opuštenija, impresija je pristupačnija i aktivnija. Na tom istom, drugom spratu, nalazi se i vlasnikova soba haotičnog rasporeda sa slikama i vajarskim radovima, kao i gomile knjiga o kulturi i umetnosti koje se u potpunosti uklapaju u celokupnu atmosferu i na moment izgledaju kao samostalan muzejski predmet. Uglavnom se o pojmu „muzej“ i ne razmišlja jer je „sterilnost“ javnih institucija ili privatnih galerija svedena na minimum. Osećaj je takav da se nalazimo u Macurinom domu, bogatom delima neoavangardnih umetnika nekadašnje Jugoslavije.

Gospodin Macura nije kolekcionar isključivo likovnih umetničkih dela, već i stakla i nameštaja o čemu može da posvedoči priložena fotografija prizemlja. Stolice različitih formi i oblika iskorištene su za dekoraciju zidova kao vid ready made-a, u počast jednom od najvećih avangardnih umetnika – Marselu Dišanu. Po mnogim podnim površinama prostora, u kom su izlagana dela, prosut je izlomljeni kamen po kome je veoma neugodno kretati se i ovo je jedna od mnogih razlika ovog i standardnih muzeja. Još jedan od načina da sam prostor posmatrača „uslovi“ da bude aktivan i prisutan pri posmatranju, jer pazi da se ne sruši pred ili na jedno od postavljenih dela. Celokupno sagledano ovo je prostor u kom se izlaže i koji je aktivan u procesu „prikazivanje – gledanje“.

Drugi prostor udaljen je nekoliko minuta vožnje od prvog. Gde god se okrenete – umetnost. Od raznih, decenijama skupljenih stolica, preko zbirke stakla i najrazličitijih čaša i raznoraznog nameštaja u dvorištu. Ideja je ista, s tim što možemo reći da je ovaj prostor za izlaganje, u vidu ambara, umereniji i ipak manje aktivan od prethodnog. Celom dužinom ambara izložene su slike koje se na levoj strani ulaza završavaju simpatičnom, domaćinskom kuhinjom koja, opet, potpuno pripada. Tu se nalaze i zanimljive fotelje kako bi, kao i u svakidašnjim, konvencionalnim muzejima, posetilac mogao da sedne i posmatra dela.

Zahvaljujući kreativnom duhu i iskrenoj ljubavi prema umetnosti gospodina Macure, osim čuvenih dela jugoslovenske umetnosti, imali smo prilike i da se upoznamo sa novim vidom (liberalnog) muzeološkog izlaganja koji do sada, verujem, niko od nas, studenata, nije imao prilike da vidi.

Detalj enterijera iz Muzeja Macura.
Fotografija: Margita Nikolić

Katarina Stradner

STALNA POSTAVKA MUZEJA MACURA

Stalnu postavku muzeja Macura čini privatna kolekcija avangardne umetnosti galeriste Vladimira Macure po kome muzej i nosi ime. Svoju kolekciju zasnovao je na delima istorijske avangarde i neoavangarde 20. veka, ali je zanimljivo

da pored slika i skulptura skuplja i umetničke predmete iz oblasti primenjene umetnosti i dizajna. Pored umetničkih dela, sakuplja i svu dokumentarnu građu koja doprinosi boljem razumevanju avangardnih pokreta, kao i samih umetnika.

Ono što je avangardna umetnost donela muzeju je kriza, tj. preispitivanje muzeja kao institucije, istovremeno i izazivanje publike i autoriteta, no, ne samo umetničkog autoriteta, već i društveno-političkog, socijalnog, ekonomskog, isto tako i preispitivanje i kritika istih. Motiv i kontekst ove postavke predstavlja vrstu hibrida koja je iznedrila podelu na celine: zenitizam, jugo-dadu, ruski konstruktivizam, beogradski nadrealizam, minimalizam itd, čija je dalja podela na slike, skulpture, stolice, objekte, instalacije, fotografije, crteže, knjige umetnika, pisma, projekte, predmete primenjene umetnosti, knjige, časopise... Izložena dela sabrana su po ličnom ukusu što je odraz njenog porekla postojanja kao privatne zbirke i čine jedan slikovit ali i duhovit presek srednje-evropske i jugoslovenske umetnosti XX veka.

Postavka je smeštena u izložbenom prostoru na dva sprata u Novim Banovcima. Izložbeni prostor objedinjuje ne samo stambeni objekat već i prostor koji ga okružuje. Park sa voćnjakom, parkovskim skulpturama i rezidencijalnim objektom za goste čine idejnu celinu izložbenog prostora. Dakle, u izložbeni prostor su utkane i topografske prednosti same lokacije muzeja te se park jednim delom strmo spušta prema Dunavu i postavka se obogaćuje pogledom preko reke.

Izložba je koncipirana tako da postavka deluje kao stambeni objekat sa često izvitoperenom, obesmišljenom funkcijom predmeta koji bi inače činili jedan konvencionalni dom. Takođe, i sam plan kuće je osmišljen da bude artefakt. Tako, se na donjem spratu nalaze prostorije sa namenom trpezarije i kuhinje, ali su predmeti koji ih čine više u funkciji dekoracije nego što imaju upotrebnou funkciju, ali se ne može reći ni da je ne poseduju. Jedna od prostorija u prizemlju podseća na „terarijum“ umetničkih dela ali to nije, jer je pod prekriven krupnim komadima belog kamena po kom su raspoređeni eksponati. Sama prostorija je „nadrealizovana“ ne samo podom po kom se teško hoda već i nadrealističkim eksponatima, dok mnoga dela nisu muzealizovana, obeležena, te autori i nazivi ostaju nepoznati publici.

Sprat i prizemlje su povezani visokim hodnikom zastakljenim sa najuže strane od poda ka vrhu prozorima sa čudnim odsjajem što čitavom prostoru daje posebnu atmosferu. Zidovi su prekriveni nizom stolica okačenih poput slika čime se obesmišljava njihova funkcija i ističe njihov dizajn. Deo sprata je prilagođen trenutnoj postavci slika Gere Urkoma koja je zasnovana na delima iz Macura kolekcije, ali i kolekcija prijatelja. Trenutna postavka komunicira sa stalnom jer stalna postavka je sadržana u nameštaju, odnosno dela kolekcije nameštaja najvećih svetskih dizajnera XX veka, ali i radova predstavnika hrvatske protokonceptualne grupe Gorgona. Drugi deo kolekcije nameštaja izložen je u zasebnom izložbenom prostoru, „ambaru“ u Starim Banovcima. Deo stalne postavke sprata je i prostorija koja se čini spavaćom sobom vlasnika. Na prvi pogled podseća na kabinet retkosti, što je možda i bila ideja kolekcionara. Veliki krevet pod kojim su naslagana drva, a na čije ivice su okačeni cilindri okružen je votivnim predmetima, herbarijumima, insektarijumima, fotografijama iz domena vizuelne antropololije. Osim toga deo mobilijara je i velika biblioteka, kada za kupanje koja je „osvetljena“ lampom

od plastičnih flaša. Na radnom stolu pažnju pleni bista devojke koja se uklapa u prigušeni, zamračeni ambijent obavijen prašinom i paučinom svojim udubljenim očima i nakostrešenom paž frizurom. Iz sobe se izlazi na terasu koja ima zastakljen pod na čijem centru je imitacija velikog gnezda sa tri crvena jaja.

Deo postavke u Muzeju Macura. Fotografija: Katarina Kostandinović

Nikola Ivanović

MEANDAR PROSTORA I VREMENA: MACURA MUSEUM

Macura muzej, po svom specifičnom konceptu muzealizacije, predstavlja redak primer neobičnog kolekcionarstva, kao i pristupa kolekcionarstvu, kakav je ostvario Vladimir Macura u svojoj originalnoj ideji sakupljanja, izučavanja i izlaganja umetnosti jugo-dade, ruskog konstruktivizma, i avangarde i neoavangarde uopšte. Već na prvi pogled i arhitektonski objekat ovog muzeja ukazuje na njegov jedinstven koncept i pristup umetnosti. Objektom dominiraju jednostavne, uglavnom horizontalne modernističke forme, čija je osnova u obliku meandra, što svakako nije slučajnost s obzirom da je meandar kao simbol beskonačnosti, večnog kretanja, zaplitanja i rasplitanja, bio dominantna forma u likovnom izrazu Julija Knifera, jednog od najznačajnijih jugoslovenskih i hrvatskih predstavnika neoavangarde. Nasuprot ove linearne i monohromatske jednostavnosti zdanja, okruženjem dominira spontanost prirode koja se shvata kao sastavni deo Macurine kolekcije. Spoj arhitekture i okruženja mogao bi se uporediti sa Le Korbizijeovim rešenjem vile Štajn, koju je uradio za porodicu Štajn, jedne od najznačajnijih kolekcionara s početka XX veka. Sličan koncept ostvaren je i u Macurinom drugom objektu *Ženit*, gde je od stare

senare napravljen „neobičan“ muzej. Ova neobičnost koja je konstanta u percipiranju i osećanju ideje Macura muzeja, ogleda se u nepretencioznom pristupu sakupljanja slika, skulptura i dela primenjene umetnosti. Svaki posmatrač je u prilici da ostvari blizak i potpuno prirodan kontakt sa umetničkim delom, pa i da ga dodirne ukoliko njegovna taktilna svojstva nagone na to, što je potpuno atipično i što se retko doživljava u muzeju. Ovakav pristup je ništa drugo do odraz velike empatije kolekcionara

Deo postavke u Muzeju Macura. Fotografija:
Katarina Kostandinović

i njegovog iskrenog odnosa prema predmetima od umetničke vrednosti, u ovom slučaju slikarstva avangarde, koje ima najviše, kao i dizajnerskih komada nameštaja. Svaki izloženi predmet u ovom muzeju, prostor u kojem se nalazi, njegovo okruženje, pa i obično kamenje, stolice i čaše, čine jedinstvenu i neraskidivu konceptualnu celinu. Svaki predmet iz okoline je predmet sakupljanja i izlaganja, i svaki od njih dopunjuje jedan drugog. Sve je jednako vredno pažnje i posmatranja, i sve deluje i spontano i precizno komponovano. Kada bismo se vratili na meandar, shvatili bismo da se možda u osnovi krije suština cele ideje Macura muzeja. Meandar kao simbol beskonačnog kružnog kretanja i promenljivosti, koji je analogan prirodnom svetlu, uspeo je da zarobi i izloži umetnička dela, ali tako kao da su ona in situ, i kao da su u svom prvobitnom i prirodnom okruženju u kojem se, i posmatrač i delo, osećaju najbolje.

Lenka Arsić

POSETA MACURA MUZEJU

Posmatrajući ovaj, izrazito hedonistički projekat velikog ljubitelja avangardne umetnosti, Vladimira Macure, može se ući u sam nukleus onoga što je avangarda. Ukoliko se vratimo na trenutak izučavanju avangardnih tendencija, uočićemo nepokolebljivu potrebu za jednostavnošću. To je, pre svega, potreba za korišćenjem sasvim običnih, svakodnevnih materijala, ili, pak, potreba za korišćenjem starih

stvari i pružanje nove dimenzije njihovom biću koje se sada može sagledavati kao objekat sa novostečenim, a velikim umetničkim značajem. Crpljenje prostih motiva iz prirodnog okruženja se jasno vidi i u samoj osnovi Macura muzeja, odnosno obliku meandra. Meandar je stari motiv, korišćen još u antičkoj umetnosti što se može videti na brojnim primerima ukarašavanih i oslikanih vaza koje datiraju još pre nove ere. Meandar je takođe motiv koji se direktno vezuje za tok reke, pa možda i nije slučajno što se objekat nalazi u blizini i što je artikulisan tako da ima pogled na reku. Meandar kao motiv predstavlja tok, a voda predstavlja život. Život i sam jeste tok, vreme koje prolazi, umetnost koja se razvija, kultura koja ima uspone i padove, sve je to ovekovečeno ovde. Meandar je, takođe, osnovni motiv radova Julija Knifera. Potreba za upotrebom starih predmeta, a koja je u ova dva objekta, Macura muzeju i Zenitu-ambaru i te kako prisutna otelovila je ideju moderne umetnosti da se sve iz okruženja može iskoristiti i postati umetničko delo. Gospodin Macura, iako veoma obrazovan i ugledan, i sam teži da se vrati prostim oblicima i jednostavnom životu, pa nas dočekuje bos. On postavlja ideju avangarde u jedan, takoreći seoski objekat koji se sastoji iz svih elemenata koje takav ruralni topos treba da ima. To uključuje staklenik, domaću proizvodnju voća i povrća, sokova i vina. Takođe, objekat je odsečen od civilizacije, ali je u njemu više civilizovanosti nego u nekom urbanom kraju Beograda u kojem odjekuju glasovi huligana i „patriota“ koji u slavu i ime svog grada pale baklje i pljačkaju prodavnice. U njemu se nalaze stari stolovi i stolice, svaka različita i svaka sa samostalnom istorijom. Čaše kupljene na pijaci, dobijene na poklon ili nađene, koje bi nam, kada bi mogle govoriti, ispričale doživljaje i anegdote za koje nismo mogli ni pretpostaviti da u sebi baštine. I tako, ispijajući sok iz starih čaša, napravljen po starom receptu, okruženi prirodnim ambijentom, pričamo o novim idejama.

Iako ideju muzeja avangardne umetnosti obično smeštamo u moderne urbanističke okvire, Macura je svojim kolekcionarskim pristupom umetnosti i uživanju pokazao da naizgled nespojivi motivi avangarde i ruralnog okruženja zapravo čine harmoničan koncept.

Sofija Merenik

INSTALACIJA PRAVINA ČERKURIJA U MUZEJU MACURA

Muzej Macura koji se nalazi u Novim Banovcima, otvoren je pre nekoliko godina sa ciljem da se u njemu sakupljaju i izlažu umetnička dela, pre svega skulpture i instalacije nastale tokom XX i XXI veka. Osnivač galerije je Vladimir Macura, koji je kolekcionar umetničkih dela i poseduje svoju galeriju u Beču, a pre svega se interesuje za dela avangardne i neoavangardne umetnosti, ali i za primenjenu umetnost i dizajn. Jedno od interesantnijih dela koje se može videti u muzeju Macura, tačnije u drugom, novoootvorenom objektu u kome su izložena umetnička dela, jeste i instalacija indijskog umetnika Pravina Čerkurija (*Pravin Cherkoori*).

Pravin Čerkuri je jedan od najpoznatijih savremenih indijskih umetnika, koji je učestvovao na mnogim značajnim izložbama u evropskim gradovima, naročito u Londonu i Beču. Ova instalacija sastoji se od više desetina ključeva i privezaka različitih

Instalacija Pravina Čerkurija u Muzeju Macura.
Fotografija: Sofija Merenik

veličina i oblika koji su izloženi na podu. Na ovom primeru su jasno uočljive i neke od najvažnijih odlika instalacije, a to su svakako upotreba neumetničkih materijala i predmeta, odnosno konkretno u ovom slučaju samo upotreba predmeta, kao i realni prostor u kome se ona nalazi. Takođe ono što je važno istaći jeste i da instalacija postoji samo onda kada je izložena. Ako bi se Čerkurijeva instalacija sa ključevima spakovala u neku kutiju ili jednostavno pomerila negde drugde, gde ne bi bila dostupna posmatračima, to onda više ne bi bila instalacija.

Ovo delo Pravina Čerkurija je na mene ostavilo najupečatljiviji utisak jer me je asociralo na instalaciju japanske umetnice Čiharu Šiote (*Chiharu Shiota*) „Ključ u rukama“ (*The Key in the Hand*), koja je ovogodišnji predstavnik Japan na 56. Bijenalu u Veneciji. U Japanskom paviljonu su postavljena dva drvena čamca, a iznad i pored njih, nalaze se ključevi povezani u crvenu mrežu. Ono što takođe treba naglasiti jeste da su ovi izloženi ključevi pronađeni posle razornog zemljotresa koji je porušio veliki broj kuća i stanova u martu 2011. godine. Sama umetnica je istakla da svaki od ovih ključeva ima neku svoju priču i da posetioci prolaze i posmatraju ljudsku memoriju.

Sličan zaključak odnosi se najverovatnije i na Čerkurijevo delo, jer je svaki od tih izloženih ključeva imao svog vlasnika i neku određenu priču i put kako je uopšte dospao do epiteta umetničkog dela ili instalacije. Mislim da činjenica da su oba pomenuta autora sa azijskog kontinenta nije zanemarljiva, jer su upravo u Aziji najčešći zemljotresi i druge vremenske nepogode i da i Pravin Čerkuri i Čiharu Šiota ovim svojim delima na neki način ukazuju na neke određene, individualne priče koje su dospele na isto mesto.

Sofija Milenković

SKULPTURE KOSTE BOGDANOVIĆA I VIDE JOCIĆ U MUZEJU MACURA

Odlazak u Muzej Macura predstavlja sasvim posebno iskustvo, jer je to zgrada koja naizgled prati konvencionalnu formu i koncepciju muzeja, ali zapravo nosi u sebi sasvim poseban karakter, koji poništava uobičajene ideje o muzejskoj

instituciji. S obzirom da je u pitanju privatan prostor, koji je otvoren za posetioce tokom vikenda, u njemu se oseća sudar onoga što pripada sferi privatnog i onoga što je javno i muzejsko, zbog čega on nosi određeni pečat neformalnosti i nepristupačnosti. Neobična atmosfera mesta proizilazi delom iz načina na koji su umetnička dela izložena. Ona jesu dostupna, ali nisu izložena na način koji prati muzeološka pravila na koja smo naviknuti, već su raspoređena po koncepciji koja je proizašla iz želje samog kolekcionara ili nekoga ko je bio zadužen za oblikovanje prostora, bez bilo kakvih oznaka ili natpisa koji bi pomogli posmatraču da snađe. Zbog toga je ponekad teško sagledati dela na način na koji bi se to očekivalo u muzeju ili se dešava da se posetilac suočava sa njima na neočekivanim mestima, kao što se može videti na primeru skulpture Koste Bogdanovića ili Vide Jocić.

Skulpture Koste Bogdanovića (levo) i Vide Jocić (desno) u Muzeju Macura. Fotografija: Sofija Milenković

Skulptura Koste Bogdanovića nalazi se u prostoriji u kojoj je pod prekriven velikim, belim, nepravilnim kamenjem. Postavka deluje efektno i neobično, ali je možda najupečatljiviji težak način na koji se skulpturi pristupa. Istovremeno ona privlači posetioce, ali put do nje izaziva određeno osećanje borbe i prevazilaženja prepreka. Nad tim kamenim morem skulptura Koste Bogdanovića deluje kao totem koji istovremeno nadzire i kontroliše čitavu tu uzburkanu celinu i dočekuje onoga ko joj se približava. U pitanju je jedna od njegovih čuvenih „Vizantema“ – apstraktnih, minimalističkih, drvenih skulptura sa vizantijskoplavim površinama. Bilo da su u velikim ili u malim dimenzijama, način na koji ih je Bogdanović tretirao sa veoma suptilnim promenama planova i pravcima koji prelaze jedan iz drugog pod blagim uglovima daje im monumentalnost i veličanstvenost. Površine duboke plave boje otvaraju se kao jezgra energije, topline i mira iz tela skulpture zračeći prema posmatraču. One ne ostavljaju utisak zatvorene, ograničene površine, kao što zaista

jesu, već prozora u neki drugi, beskrajni, nebeski realm. Upravo zbog te svoje jednostavnosti, apstraktnosti i suptilnosti ova skulptura pravi prodor u unutrašnjost čovekovog bića i doživljava se kao izvor duhovnosti koji deluje na direktan način. Ona nosi u sebi posebnu vrstu snage, uzvišenosti i autoritativnosti, koja se može osetiti još samo u objektu kome se pripisuju mistička i magijska svojstva. Međutim, ambijent u kome je ona smeštena doprinosi osećanju da je čistota i duhovnost te strukture istovremeno i blizu i daleko, jer je ona na prvi pogled na dohvat ruke posmatraču, međutim, približavanje njoj izaziva osećaj nemogućnosti njenog potpunog sagledavanja.

Poseban karakter prostora Muzeja Macura ne podrazumeva samo specifičnu interakciju sa pojedinim izloženim delima, već ponekad i slučajnost susreta sa njima. Prilikom posete, bronzanu bistu Vide Jocić mogli smo da vidimo samo zato što je bila otvorena privatna prostorija u kojoj se ona nalazi i koja obično nije dostupna posetiocima. Vidina bista pozdravljala je svakog ko je pored nje prolazio kroz uzak prolaz do terase zgrade. Neko ko je imao prilike da vidi njenu skulpturalnu grupu „Apel za mir“, mogao je na potpun način da doživi uznemirujuću, tragičnu i opominjajuću emocionalnost njenih skulptura. Za mene je to bilo jedno od prvih, intenzivnih i donekle proganjajućih umetničkih iskustava. Tanke, izdužene forme, bezličnost, ispijenost i zgrčenost tih stradalničkih, postrojenih figura ulivale su strah i delovale su preteći. Između tog mog prvog, upečatljivog suočavanja sa Vidinim skulpturama i ponovnog viđenja nekog njenog dela prošlo je čak šesnaest godina, a kada sam igrom slučaja mogla da vidim njenu bistu u meni se javio osećaj da vidim nešto što veoma dobro poznajem, ali su strah i uznemirenost u međuvremenu nestali. Ponovo su mi bile upečatljive upale, ogromne oči, tanke oštre forme koje naglo iskaču iz površine, izduženost vrata, stisnuta usta, izbačene jagodice i faktura skulpture koja odražava uzburkana, špicasta osećanja, koja ne mogu da dosegnu mir u potpunosti. Vidina skulptura istovremeno odaje dozu traume, izmučenosti duše i tela, patnje, ali i ponositosti, prkosa, neprekidne trpeljivosti i uzdizanja u tom stradanju. Suočavanje sa njom izaziva izvesno uznemirenje, nelagodu, ali i radost i možda čak neki humorni osećaj, koja sama skulptura izaziva i nameće.

Muzej Macura može da se posmatra kao neka vrsta muzeološkog eksperimenta. Istovremeno nam je dobrom voljom kolekcionara data prilika da dođemo u kontakt sa njegovom kolekcijom, ali taj prelazak iz sfere privatnog u sferu javnog i muzejskog doveo je do toga da sam taj prostor i dela, koja se u njemu nalaze, nametnu posebnu vrstu odnosa prema posmatraču. Skulpture i prostor sami određuju koliko će biti pristupačni, ali uvek se oseća izvesna barijera i čudnovata atmosfera, koja podseća posetioca da se nalazi u nečijem domu, a zajedno oni grade specifičan karakter te institucije.

Olga Đurić

PRIKAZ IZLOŽBE *TRACKS AND TRACES*

Izložba *Tracks and traces* je održana u zgradi Muzeja grada, u Resavskoj 40b u periodu od 16. maja do 6. juna 2015. godine. Izložba predstavlja dijalog dva umetnika, Saše Tkačenka i Andreasa Fogarašija o pitanjima gradskog identiteta i odgovornosti zvaničnih institucija. Kroz formalno jednostavne instalacije, umetnici postavljaju teška pitanja i navode na promišljanje o našim stavovima po pitanju gradskog identiteta i koliko ga mi sami krojimo, ili ga kroje drugi a mi samo prisvajamo, čime i počinje sama izložba sa 9 grafičkih radova Fogarašija. Slede krajnje provokativne fotografije Tkačenka, koje ustvari shvatamo tek kad se približimo i razaznamo sliku Paje Jovanovića *Krunisanje cara Dušana*, koje se nalazi u pozadini instalacije *Is this real life*. Ove fotografije imaju za cilj da nam ukažu na pasivnost zvaničnih institucija i da nas zapitaju koliko mi kao pojedinci tome doprinosimo. Možda najprovokativniji deo izložbe je rad *Pavilion*, koji predstavlja jedini izgrađeni objekat za Muzej revolucije na Ušću, a pored tog rada se nalazi 4. fotografija instalacije *Is this real life*, koja aludira na zatvorenost krucijalne muzejske institucije u zemlji, a sve se to nalazi na izložbi u zgradi Muzeja grada, koja se bukvalno raspada i krajnje je nefunkcionalna. Poruka koju ovaj deo postavke šalje je sasvim realna i poražavajuća. Svakako su zanimljivi video radovi *Kultur und Freizeit* Andreasa Fogarašija koji se bave stanjem kulturnih centara u Budimpešti, gde možemo da povučemo paralelu sa sličnim stanjem državnih kulturnih institucija u Beogradu koje mestimično rade. Takođe, on je za ovaj rad nagrađen Zlatnim lavom na Venecijanskom bijenalu 2007. godine. Rad *City light* saše Tkačenka je rađen u jednostavnoj formi video rada, gde je sniman svetlosni znak Braće Karić, koji se nalazi u samom centru grada, a s druge strane, sam znak danas predstavlja propalu imperiju i ukazuje na nemar gradskih institucija u uklanjanju istog. Kraj izložbe je obeležen skulpturom Andreasa Fogarašija pod nazivom *Rampe*, na koju posetioci mogu da se popnu i dožive izložbu na

Deo postavke izložbe *Track and Traces* u Muzeju grada Beograda. Fotografija: Olga Đurić

drugačiji način, razmišljajući o pitanjima grada, odgovornosti, dostupnosti kulture i sopstvenoj želji da učestvuju u istoj.

Izložba se bavi aktuelnom temom na jedan kreativan način, dopuštajući posetiocima da samostalno razmišljaju o postavljenim pitanjima. I sama zgrada u kojoj je bila izložba dodaje na provokativnosti i konstantno se rve sa izložbom za pažnju posetilaca. Ali, ipak je izložba ta koja nosi pobedu svojim jasnim stavom i izrazom, noseći poruku da jedino aktivan pojedinac može da promeni ovu neveselu kulturnu situaciju.